

Gjestekommentar i Dagens Næringsliv, 19. oktober 2007

*Av Hilde C. Bjørnland
Institutt for samfunnsøkonomi, Handelshøyskolen BI*

Når nysatsing blir tapssluk

Hvis hver regjering skal prioritere nysatsing uten å ta hensyn til fremtidig vedlikehold vil det bli kostbart for samfunnet.

Det er byggeboom i norsk økonomi. Det bygges bolig og næringsbygg over hele landet. Skandinavias største kjøpesenter åpnet i Sandvika på onsdag. På samme dag fikk Østlandet ny flyplass på Rygge, og om et halvt år står operaen klar. Presset i byggebransjen er så stort at kapasitetsgrensen for lengst er nådd. Det er mangel på arbeidskraft, og både lønns- og byggekostnadene presses opp.

På toppen av denne aktiviteten fortsetter regjeringen storsatsingen med å bygge barnehager. For 2008 foreslås det å øke bevilgningene til barnehager med 3,6 milliarder i forhold til saldert budsjett 2007. Og bevilgningene til barnehagene stopper ikke der. Fortsatt er det et stykke unna full dekning og maksprisløftet er ennå ikke innfridd. I følge Aftenpostens beregninger i forrige uke kommer sluttsummen for full barnehagedekning og makspris til å ligge 10 milliarder over budsjettforliket fra 2002.

Problemet, slik jeg ser det, er ikke målsetting om full barnehagedekning. Det er i fellesskapets interesse at man bygger barnehager. Når barna har plass i barnehage, kan mor og far jobbe utenfor hjemmet, og er det noe landet trenger så er det arbeidskraft. Med en aldrende befolkning er vi også avhengig av at det fødes flere barn som kan sikre våre fremtidige pensjoner. En av forutsetningene for at fødselsratene skal holde seg høye er at kvinner kan kombinere en yrkestilværelse med rollen som småbarnsmor. Til det formålet trenger man barnehager.

Det har imidlertid blitt et politisk problem å garantere full dekning samtidig som man setter ned foreldrebetalingen. Resonnementet burde være greit nok. Jo lavere pris, jo flere vil ha det, og jo flere som vil ha det, jo vanskeligere blir det å nå målet om at alle skal få. Med lavere foreldrebetaling har etterspørselen etter barnehageplass økt betraktelig. Bare i 2006 økte antall barn i barnehage med over 11400 i følge tall fra SSB. Jeg har vanskelig for å skjønne at politikerne kan ha blitt overasket over denne sammenhengen.

Men lavere priser vil også redusere inntjeningen til potensielle utbyggere. Da blir det mindre lønnsomt å bygge og drive barnehage fremfor å satse på andre prosjekter der avkastningen er høyere. For å stimulere til økt barnehagesatsing går derfor staten inn med midler gjennom å subsidiere byggingen. Slikt blir det tapssluk av.

Nå byggingen attpåtil skal skje på toppen av en høykonjunktur, øker presset i økonomien. Og økt press bidrar isolert sett til høyere rente. Det gjelder selv om regjeringen holder seg innenfor handlingsregelen eller ei. Det er hvor pengene brukes som til syvende og sist blir avgjørende.

En løsning kunne være å la markedskreftene råde. Politikere er jo ellers villig til å bruke prisme mekanismen til å regulere etterspørsel. Hadde det dreid som om en vei eller tunnel hadde virkemiddelet vært bom eller (rushtids)avgift. Det reduserer isolert sett etterspørselen og

dekker tapsluk. Men markedskreftene kan ikke råde overalt. Barn er ikke som en vare eller tjeneste. Vi kan ikke sette opp prisene og så sende barna hjem når det blir for dyrt.

Foreldre er ikke bare opptatt av pris, men også kvalitet i tjenesteytingen. Med dagens pressede marginer tror jeg ytterligere kutt i foreldrebetalingen kan gå på bekostning av kvaliteten i barnehagens tjenesteyting. Når det gjelder ens barn vil nok de fleste mene at høyning av kvalitet er minst like viktig som reduksjon i prisen. Det kan ikke være i regjeringens interesse å ende opp med billige og dårlige barnehager.

Målsettingen om full dekning kan også med fordel utsettes til høykonjunkturen er på hell og det igjen er ledig kapasitet til å bygge barnehagene. Politikernes bør tilpasse finanspolitikken til den økonomiske situasjonen fremfor å tviholde på en tidsfestet garanti. Retningslinjene for den økonomiske politikken (St.meld. nr. 29) presiserer nettopp at det i budsjettpolitikken skal legges vekt på å jevne ut svingninger i økonomien. Det gjør man best ved bygge når konjunktorene er på vei ned og ikke på topp.

Politikk handler om å prioritere. Denne regjeringen har valgt å prioritere barnehager. Om noen år kan vi ha fått en ny regjering. Da står kanskje ikke barnehage i sentrum. Men økt barnhagesatsing fra dagens regjering drar med seg økte kostnader også fremover. Barnhagene skal driftes og om noen år skal de vedlikeholdes. De ville være mer enn trist om det skulle gå med barnehagesatsningen som med infrastrukturen i transport, ledningsnett for kloakk og vann (i Oslo), skoler, universiteter, kirker og fengsler som alle forfaller. Hvis hver regjering skal prioritere nysatsing uten å ta hensyn til fremtidig vedlikehold vil det bli kostbart for samfunnet. Men det er dessverre slik spor etter tidligere satsing ofte viser seg.